

Biskop Tor Singsaas

Skolen i «Det livssynsåpne samfunn»

Hvert år før jul kommer diskusjonen om julegudstjeneste for skolen i kirka.

Vi kan spørre om julegudstjenesten er et uttrykk for at kirka krampaktig holder fast på sine religiøse privilegier?

Og betyr det at en «sekulær» tilnærming og forståelse av livssyn og religion i skolen skal avløse det tidligere hegemoniet til kirka?

Samfunnet er religiøst og livssynsmessig mangfoldig.

Dette fordrer offentlige steder hvor vi i åpenhet forholder oss til ulike religioner og livssyn,- som er nødvendig for samhold og fellesskap i samfunnet.

Skolen er et av vårt samfunns viktigste steder for møte mellom ulike livssyn og religioner. Skolen er tildelt et klart samfunnsoppdrag av Stortinget i opplæring av barn og unge i dette. Lærerne er således samfunnets viktigste ressurs i formidlingen av kunnskap og respekt for den enkeltes religion og livssyn. Dette er underkommunisert. Lærerne bør langt sterkere støttes og styrkes i dette arbeidet. Ingenting stikker så dypt i et menneskeliv som religion og livssyn, og lojalitet til slektas og familiens verdier. Dette fordrer innsikt og klokskap i møtet med den enkelte fra lærerens side. Lærerne er dessuten de som skal formidle de felles verdier som samfunnet vårt er bygd på. Lærerne står i et betydelig samfunnsoppdrag som de utfører på en god og bevisst måte. I mitt møte med lærere under visitaser, merker jeg stor interesse for betydningen av høy kompetanse og god kunnskap om religion og livssyn. KRLE-faget oppfattes av lærerne i skolen som en av de viktigste byggesteinene for menneskelig fellesskap i samfunnet.

Skolen er pålagt bla følgende; « *Opplæringa ... skal i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring. Opplæringa skal byggje på grunnleggande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet, verdiar som òg kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane. Opplæringa skal bidra til å utvide kjennskapen til forståinga av den nasjonale kulturarven og vår felles internasjonale kulturtradisjon*» (Utdrag av; Opplæringslova §1-1.)

I kompetansemålet i Læreplanen i kristendom, religion, livssyn og etikk uttrykkes følgende (KRLE, 01.08.2015); «*Hovedområdet kristendom; omfatter kunnskap om kristendommen i historisk perspektiv, ..., - hvordan kristendommen blir forstått og praktisert i verden og i Norge i dag. Hovedområdet jødedom, islam, hinduisme, buddhisme og livssyn; - omfatter disse religioner og utvalgte livssyn i historisk perspektiv, ... - og hvordan disse religioner og livssyn blir forstått og praktisert i verden og i Norge i dag.*»

Det er i læreplanen forutsatt at elevene skal gis innsikt i hvordan *religiøs og livssynsmessig praksis* kommer til uttrykk gjennom leveregler, ritualer og seremonier. Videre; innsikt i de religiøse høytider og den religiøse praksis knyttet til disse. Dette handler om at skolen skal markere julehøytiden som kristen høytid, uansett om det skjer på skolen eller i kirka. Den tilhører slik vår kulturarv. Det er ulike måter å legge opp dette på.

Skal elevene lære seg å respektere og forstå en religiøs høytid, er det viktig at de også får eksempler på religiøs praksis. Julegudstjenesten er et sted for dette. Skolens deltakelse skal gi innsikt i religiøs praksis knyttet til vår kristne kulturs viktigste religiøse høytider. Å erstatte en kristen forståelse og

praksis av julehøytida med en «sekulær», vil være galt ut fra skolens kunnskapsforståelse og forpliktelse. Den generelle delen av læreplanen understreker betydningen av den kristne kulturarven. Kirkelig julefeiring er en sentral del av norsk kultur både i fortid og nåtid.

Julegudstjenesten gir et innblikk i religiøs praksis, og er således en del av skolen kunnskapsoppdrag. Gudstjenesten er ikke en del av KRLE-faget. Det forutsettes selvsagt samarbeid mellom skole og kirke om form og innhold i gudstjenesten. Det er viktig å følge Undervisningsdirektoratets retningslinjer for god informasjon omkring alternative opplegg, og at ingen av alternativene skal være semesteravslutning. Den nye endringen om anbefaling av aktiv påmelding til alternativene istedenfor fritaksmulighet, kan være bra for å skape enda større ryddighet.

I 2013 avga et offentlig utvalg under ledelse av prof. Sturla Stålsett en utredning om «En helhetlig tros- og livssynspolitik» med navnet «Det livssyns åpne samfunn». Dette begrepet har åpnet opp et nytt rom for religion og livssyn i samfunnet vårt. Religion og livssyn skal møtes i det offentlige rom. Utredningen påpeker; (Prinsipp 8) «Alle bør akseptere å bli eksponert for andres tros- og livssynspraksis i det offentlige rom.» Barn og unge må hjelpes til å stå fram med sin egen religion/ eget livssyn, og vise respekt for de andres. Å la religion og livssyn møtes i det offentlige rom, er et viktig middel mot ekstremisme og fanatisme som gjerne utvikles i «de lukkede rom».

Vi lever i det «livssyns åpne samfunn», ikke det «livssynsnøytrale». Religioner og livssyn skal møtes åpent i dialog og samtale, i respekt for hverandre. Det er umulig å uttrykke «et nøytralt livssyn» som skal representere hele fellesskapet. For ingen kan påberope seg å representere «det nøytrale livssyn». Vi lever i en tid hvor vi utfordres til kunnskap om, og respekt for hverandres religion og livssyn. Og skolen er et av de viktigste stedene for dette.